

נגד פירוק הפסיכואנליזה: 3s פחות a מרי-הלן ברוס

פורסם ב-Ornicar digital.

הפרדוקס

הפסיכואנליזה היישומית הא הימור גדול על עתידה של הפסיכואנליזה, הן כענף והן כפיתרון אתי חדש שהוכנס לתוך הציביליזציה על יד אותה חוייה מקורית שהיא הריפוי האנליטי. ההתרחבות הכמותית, ההתפשטות של התחום התירפויטי, שז'אק אלאן מילר מסכם בביטוי תופעה "פסי", דורשת שהפסיכואנליזה המורחבת מטילה ברמה זו את הפיתרון שהתגלה בפסיכואנליזה הטהורה או בפסיכואנליזה המצומצמת (intension). לכן, הרחבת הפסיכואנליזה לתירפויטיקה היא תנאי להשרדותה. זו עובדה שמוזכרת לנו על ידי סוגי הדטרמיניזם הן כלכליים הן פוליטיים במובן הצר של השלטונות ורצונם המחוקק. לאקאן ניסח את הקושי שבעמדתנו בין היתר בהרצאה שנתן ברומא הנקראת "השלישית". אני מצטטת אותו: "משמעותו של הסימפטום תלויה בעתידו של הממשי, זאת אומרת בהצלחתה של הפסיכואנליזה. מה שמבקשים ממנה, זה להיפטר הן מהממשי והן מהסימפטום. אם היא מצליחה לגבי תביעה זו, אפשר לצפות לכל דבר, כלומר לחזרתה של הדת האמיתית למשל." בדיעבד אנחנו יכולים לקבוע שהפסיכואנליזה הצליחה, שעל ידי סטיותיה היא תרמה למלא את אותה תביעה ותרמה בהסרת הסובייקטים מהממשי כששירתה את העולם הפסי. לאקאן ממשיך: "אבל אם הפסיכואנליזה מצליחה, היא תחדל מלהיות סימפטום נשכח בלבד". הגענו לנקודה זו, ואנחנו יכולים למקם את העבודה הנוכחית שלנו סביב הפסיכואנליזה היישומית. הפסיכואנליזה היישומית היא הפיתרון כדי שהפסיכואנליזה תישאר סימפטום עכשווי. לאקאן מוסיף: "לכן, הכל תלוי בהתקשות של הממשי. כדי שזה יקרה הפסיכואנליזה חייבת להיכשל", זאת אומרת לספק את התביעה של האדון המודרני. אני מפרשת את "הפסיכואנליזה חייבת להיכשל" של לאקאן כמו הקושי שפוגשת הפסיכואנליזה כשהיא יוצאת מהוודאיות התיאורטיות כדי להתאים את עצמה לממשי המופיע בצורה של סימפטומים חדשים. הפסיכואנליזה היישומית מוצאת במרחב הפרדוקסלי הזה את מקום פעילותה. מצד אחד דרישת האדון, מחוזקת על ידי יעילות המדע – הדברים מסתדרים והסימפטום לא בא להפריע – ומצד שני דרישת המשמעות שניזונה על ידי הסימפטום ושהדת והפסיכותרפיות סופגות. מצד אחד, איפוא, פיתרון חסר ערך, פיתרון של המדע כמו שהוזכר על ידי אריק לוראן: חסר ערך כי, בניגוד לשיח, הוא לא נותן תשובה לשאלות הקיומיות שהן אצל סובייקט אופני התפרצות התענגותו. הידע המדעי תורם בהתפתחות ההתענגות של הסובייקט אבל לא בריפוי. מצד שני, השיחים שהם בעצם אופני פעולה של ההתענגות. בין אלה, הפסיכואנליזה איננה דרך להתענג מהמשמעות המוענקת על ידי מסמן-אדון, אלא ריפוי של המשמעות על ידי האין משמעות, כלומר על ידי עקירת מסמני-האדון. בניגוד ל"פסי" שמרפאים על ידי השפה וההקשבה, הפסיכואנליזה מרפאה את טראומות השפה על ידי הכתיבה הפורמלית של הסימפטום. היא לא מזהה. היא מפרקת.

תוצאות הפרדוקס שאנחנו פוגשים הם שפירוק של שיח הפסיכואנליזה בתוך השיחים השולטים האחרים, תמיד אפשרי, לרוב יעיל. היא נמצאת אז במצב שהיא חייבת להיענות להתחייבות המנוגדות לשלה. הפירוק שהפך אפשרי על ידי דרישות המציאות נמצא לא פחות באחריות המוחלטת של הפסיכואנליטיקאים. הפיתרון שנבחר מול מוסדות הטיפול המדעי-חינוכי או החברתי-הסתגלותי לא יכול להיות הפיתרון הנבחר על ידי דור שלם של פסיכואנליטיקאים הטוענים להמשיך את ההוראה של לאקאן. הוא למעשה גורם לפסיכואנליטיקאים להתיימר להתנהג כפסיכואנליטיקאים טהורים בתוך אותם מוסדות שבהם הם מזגזגים בכוונה נגד צורותיהם הממסדיות ודרישותיהם. לעולם הפיתרון אינו בהכחשה, אבל הוא אינו גם בשיתוף הפעולה, שאליו לאקאן שולח את העובדים הסוציאליים שבחרו בפיתרון של "דבקות" באומללות. דבקות בדרישות הסימפטום פירושה לשרת אותו. בכל אופן, הסימפטום חייב להימצא יותר בשירות הפסיכואנליטיקאי.

נקודות עיגון

מה הם האלמנטים האופרטיביים בריפוי האנליטי שבלעדיהם השיח האנליטי מתמוסס? אני קוראת להם שלושת ה-S, כמו שהם מופעים במתימה שעל ידיה לאקאן רושם את ההעברה: סובייקט שמייחסים לו ידע. שתי הערות ראשוניות: ז'אק-אלאן מילר לקח ככותרת את הביטוי "קליניקה תחת העברה". הפסיכואנליזה מתאפיינת לא על ידי פרקטיקה המערבת את ההעברה – כל פרקטיקה הנובעת משיח היא העברתית, אלא כוללת את

ההעברה ביצירת מוצריה. אין אנאליזה ללא הצבת נקודות דרך על ידי ההעברה המגדירה, במסגרת הנתונה של ריפוי הסובייקט, את ההוויה של הפסיכואנאליטיקאי, שאין לו הגדרה אונטולוגית אחרת. באופן אחר, כמו שמציין לאקאן, "בראשית הייתה ההעברה", בראשית התביעה שדרכה מתחיל המפגש.

S שסוע (S barré): הסובייקט קודם כל: הפסיכואנאליזה היישומית היא עסק של סובייקט, לא של איש, לא של בן אדם, נציג מזהה על ידי מאפיינים שונים. הסובייקט הוא תוצאה של שימוש בשפה, הוא מוצג על ידי מסמנים. לכן אין לגשת לסובייקט על ידי קטגוריות אונטולוגיות המחזירות בסופו של דבר למסמנים המשמשים למדיניות ההתענגות: הילד, המהגר, חסר הבית, החירש, המסומן, האנורקטית, המנודה חברתית, הקורבן, התוקף... רשימה אינסופית ומורכבת ללא הגיון על בסיס דיבור הסובייקט. במוסד מסויים שבו עבדנו ביישום הפסיכואנאליזה, התעסקנו עם סובייקטים מחולקים בין אפקט של מסמנים ואובייקט ההתענגות של ה α אחר של המסמן. המסמן אינו חברתי, אפילו אם נכון להגיד שמדובר בצורת חירות. הוא מהסובייקט, כלומר מה α אחר. המשע על הסובייקט הוא לדעתי אחת מנקודות המפנה נגד פירוק הפסיכואנאליזה המובילות לתוצאות קליניות פרקטיות מאוד מדויקות.

הייחוס (supposition): אביא כאן את הסטטוס של ה α אחר בפסיכואנאליזה, בכך שהוא מחזיק בשפה. כחומר מסמן, ה α אחר הוא ממשי טראומטי אבל אינו השותף שהסובייקט בוחר לעצמו על ידי הפנתזמה שלו. הוא לא תעודת אחריות, הוא לא חוק, הוא אפילו לא רפרנס, או אידאל עבור האני. הוא פשוט לא. הוא איננו, או לפחות איננו קיים אלא כפיקציה, זאת אומרת סמבלאן המושפע על ידי האמונה או הוודאות לפי המבנה שבבחר. הוא קשור למבנה מוגדר על ידי פעולות של השפה בתוך שיח. פסיכואנאליטיקאי ממקם את עצמו לפי אותה נקודה ואתיקת השיח האנאליטי תלויה במתימת ה-A השסוע. התוצאה היא הסירוב של שירותי הרווחה, שאפילו בצורה של ה α טוב הריבוני, לא מוריד מהכתפיים של הסובייקט את המשקל של הריבוני. מעבר של הפיקציה לסמבלאן והבלטה של שלטון קטגוריית הסמבלאן מגדיר אתיקה שהיא לא דתית ולא צינית. רק חתרנית ומשעשעת. הייחוס הוא הסטטוס הנודע בתור הסמלי כסמבלאן.

הידע (Le Savoir): בפסיכואנאליזה אינו רפרנציאלי, הוא טקסטואלי. המאמץ שלנו הוא ליצור טקסט, כמו שכתב לאקאן ב Proposition, "ידע שלא אומר שום דבר "מיוחד" אלא שמורכב משרשראות של אותיות כה קפדניות שבתנאי שלא מפספסים אחת מהן, הלא ידוע מיתרגם כמו מסגרת של הידע." לכן הידע שצריך לרכוש הוא טקסט חייבים להוסיף, טקסט עשוי מאותיות: כמו שפת הביטויים המתמטיים, הוא צריך להגיע לאותה יעילות של סדר וגישה לממשי. אותיות (משחק מילים בצרפתית בין lettres = אותיות ו- belles lettres = מילולי אותיות יפות אבל מתיחס לסיפורת יפה) המאפשרות לטפל במובן כפי שקורה בשיר או בחידוד לשון. טקסט עשוי מקווים...

לשלושת הנקודות, שלושת ה-S יש ישר או אופק משותף: נישול סובייקטיבי שקורה כשהאובייקט מאבד מכוחו ה-agalmatique והופך להיות שארית של פעולה. הטיפול הפסיכואנליטי מאפשר לסובייקט להציץ על האופן שבו החוסר המגדיר אותו כיצור מדבר מתממש או מתרקם. הוא מבחין שהחוסר בהוויה בלבד נתן גוף לאובייקט המדומיין של ההתענגות. לכן הטיפול הפסיכואנליטי הוא היחיד שיכול להימנע מכך שהנישול הסובייקטיבי, הממשי, לא יהפוך כמו שכתב לאקאן "על ידי חזרה של הגורל, לקללה". אם הנישול הסובייקטיבי לא מיוצג על ידי הריפוי האנאליטי, יש לו כל הסיכויים להופיע שוב בממשי, דחוי, מכך שהוא מנסה להתקיים על ידי שילטון המדע על הציביליזציה. זו הנקודה שבה הוא הופך לקללה. התנגדות לטיפול הסובייקט על ידי הדחייה, היא התנגדות הפסיכואנאליזה לשיח האדון המודרני. לא מסך על ידי מסמן-אדון, לא פקק על ידי התענגות האובייקט, אנאליזה מובילה לנישול שאיננו היעלמות: הסובייקט מנושל ממקומו כאובייקט. הביטוי שאני מציעה כדי למנוע פירוק הפסיכואנאליזה במה שהיא מפיצה הוא איפוא: שלושה S פחות האובייקט שמסתיר את ה"אין יחס מיני".